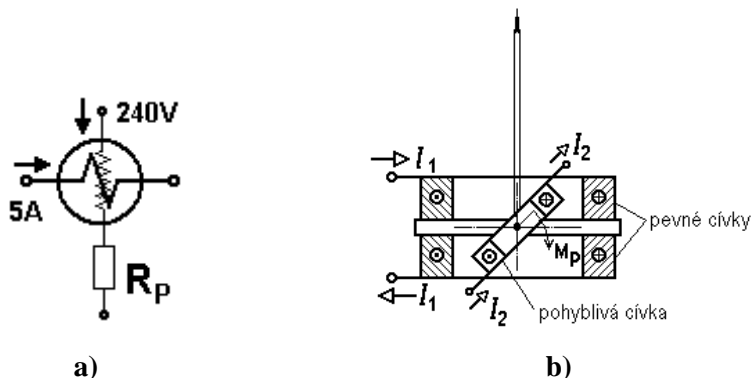

Měření činného výkonu střídavého proudu - wattmetr

Střídavý proud není vždy ve fázi s napětím, je fázově posunut o úhel φ , a pro výkon platí:

$$P = U \cdot I \cos\varphi$$

K měření výkonu střídavého proudu používáme číslicové wattmetry nebo analogové wattmetry soustavy elektrodynamické a ferodynamické.

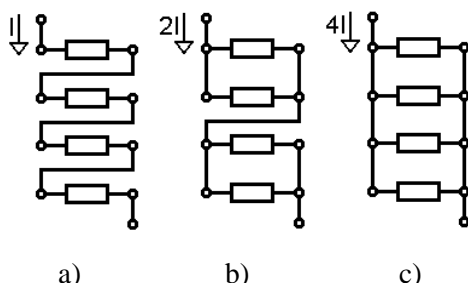

Obr. 1 Analogový wattmetr

a) funkce cívek wattmetru, b) uspořádání cívek elektrodynamického wattmetru

Wattmetr má dvě měřicí cívky – napěťovou a proudovou. Proudová cívka má mohutné svorky umožňující připojení pouze vodičů s očky, napěťová cívka má klasické zdičky.

Změna proudového rozsahu se provádí sériovým nebo paralelním řazením shodných částí proudové cívky v poměru **1 : 2** nebo **1 : 2 : 4** realizovaná otočným přepínačem nebo kolíčky, u laboratorních přístrojů. Kolíčky současně umožňují přemostění proudové cívky při zapínání zátěže, kdy obvodem prochází velký proud, který by mohl měřicí cívku poškodit.

Obr. 2 Zapojení částí proudové cívky pro různé rozsahy měření proudu
a) nejmenší rozsah, b) dvojnásobný rozsah, c) největší – čtyřnásobný rozsah

Změna napěťového rozsahu wattmetru se realizuje předřadným odporem, realizovaná přepínačem nebo jsou pro jednotlivá napětí vyvedeny samostatné svorky. Běžné wattmetry mají dva až tři rozsahy napětí s hodnotami 60 až 360 V, laboratorní mají rozsahy od 30 až do 750 V.

Začátky proudové a napěťové cívky se označují *, ↓ nebo •. Při záměně konců cívek je pohybový moment opačný a současně je vysokým napětím namáhána izolace mezi měřicími cívkami (předřadný odpor napěťového rozsahu je připojen ke konci cívky !) a hrozí zničení izolace, proto se **při záporné výchylce provádí záměna konců pouze proudové cívky !**

Při **malém účinníku** ($\cos\varphi$) je výchylka malá a obsluha ve snaze dosáhnout větší výchylky (větší přesnosti měření) může přetížít některou z měřících cívek, případně obě. Proto se pro kontrolu nepřekročení měřících rozsahů do série s proudovou cívkou zapojuje ampérmetr a paralelně k napěťové cívce voltmetr. Zvláště napěťová cívka vinutá z tenkého drátu není odolná proti přetížení.

U číslicového wattmetru dojde při nesprávném zapojení vstupů a výstupů také k jeho zničení.

Při měření velkých proudů se proudová cívka zapojuje na výstup měřícího transformátoru proudu ($I_N=5A$), proto je jeden z proudových rozsahů vždy 5A.

V sítích vysokého napětí se napěťová cívka zapojuje na výstup měřícího transformátoru napětí ($U_N=100V$), proto má většina wattmetrů rozsahy 120 až 150 V.

Nejčastěji se wattmetry se vyrábí pro účinník $\cos\varphi=1$, případně pro $\cos\varphi=0,2$ a $\cos\varphi=0,1$.

Konstanta wattmetru:

$$k_w = \frac{X_w}{\alpha_s} = \frac{X_I \cdot X_U}{\alpha_s} \cos \varphi \quad [\text{W/dílek; A, V, dílek, -}]$$

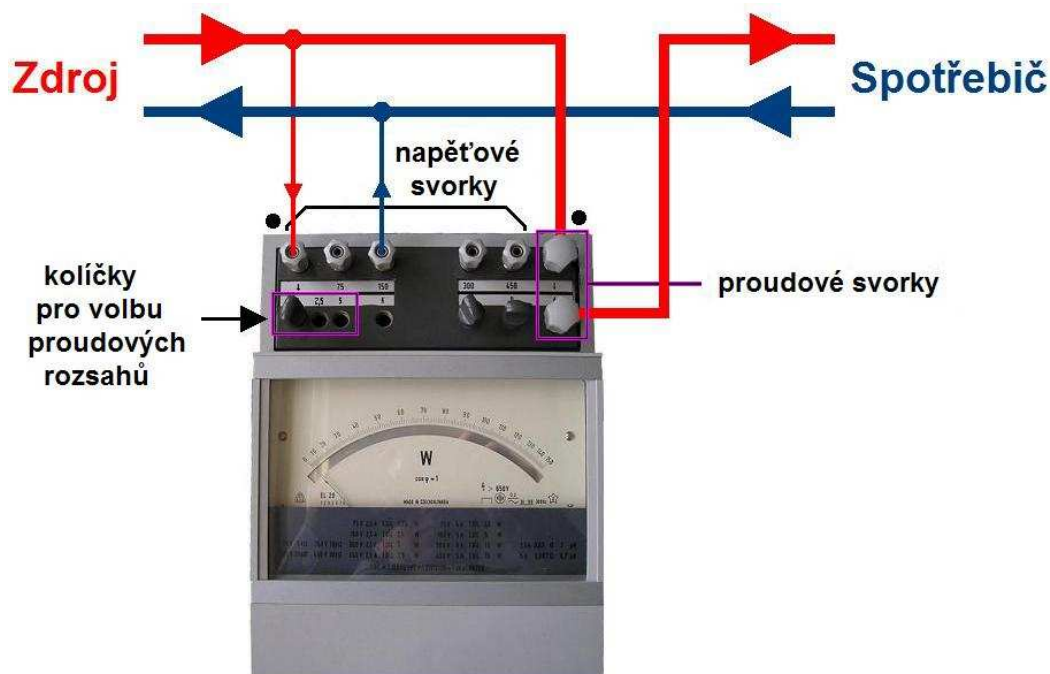
kde: X_I – proudový rozsah,
 X_U – napěťový rozsah,
 α_s – počet dílků stupnice.

Hodnota výkonu:

$$P = k_w \cdot \alpha \quad [\text{W; W/dílek, dílek}]$$

kde: α – výchylka ručičky wattmetru.

Poznámka: Při použití měřících transformátorů nutné jejich převod zahrnout do výpočtu měřeného výkonu a to i pro wattmetry číslicové.

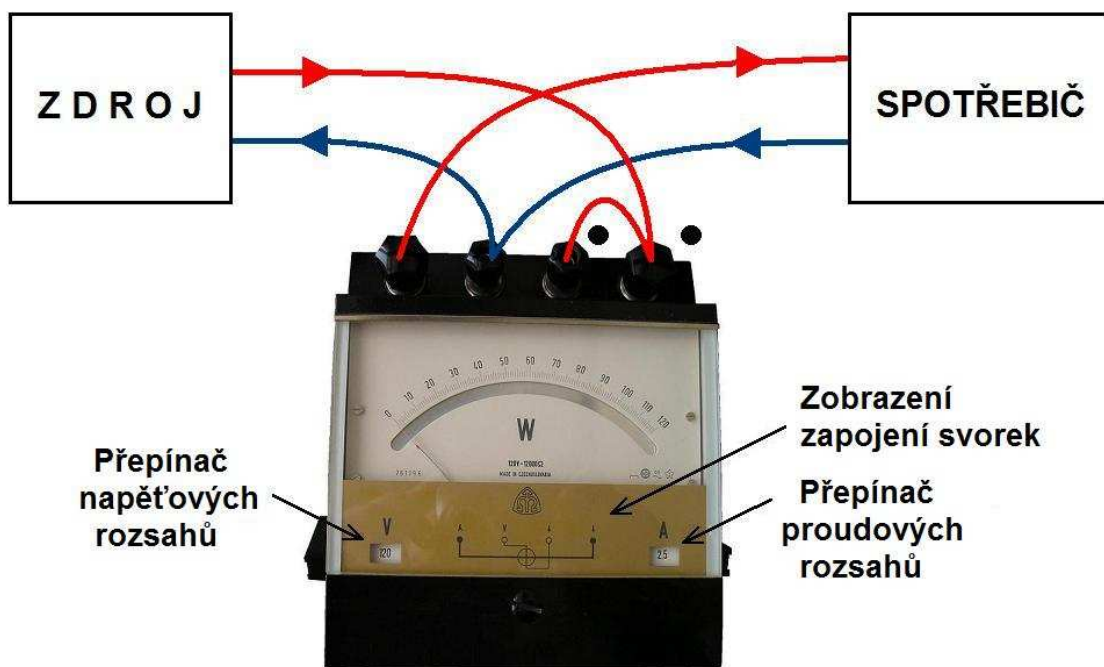

Obr. 3 Zapojení analogového laboratorního wattmetru

Měření výkonu je zatíženo vlastní spotřebou měřících přístrojů (ampérmetru, voltmetru a wattmetru). Napěťová cívka analogového wattmetru má velkou spotřebu (až 10VA), spotřeba proudové cívky je menší (jednotky VA).

U číslicových wattmetrů, s velkým odporem napěťových obvodů (1 až 10 M Ω), kde se nejdřív měří proud a až potom napětí, je chyba metody vždy zanedbatelná.

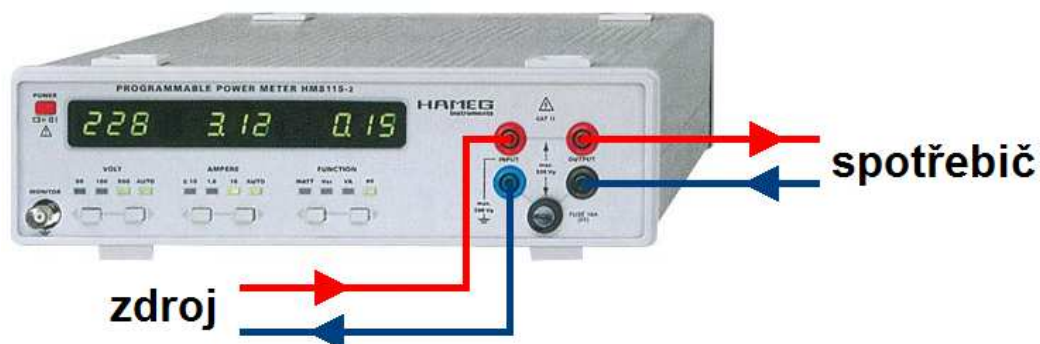
Elektrodynamické wattmetry lze použít i k měření výkonů ve stejnosměrných obvodech, ferodynamické nelze použít z důvodu zbytkové indukce magnetického obvodu přístroje. Ferodynamické wattmetry se používají pouze pro průmyslové kmitočty 50 nebo 60 Hz.

Obr. 4 Zapojení analogového wattmetru

Obr. 5 Zapojení číslicového klešťového wattmetru

Obr. 6 Zapojení laboratorního číslicového wattmetru